

Голові разової спеціалізованої вченої ради PhD 11825
Хмельницького національного університету
д. е. н., професору Дмитру ВАСИЛЬКІВСЬКОМУ
вул. Інститутська, 11,
м. Хмельницький, 29016

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента,
професора кафедри менеджменту та адміністрування
Хмельницького національного університету
КРАВЧИКА Юрія Васильовича
на дисертаційну роботу ДИХИ Валерія Валерійовича
«Управління енергетичною безпекою України
на засадах сталого розвитку»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами.**

У сучасних умовах функціонування національної економіки забезпечення енергетичної безпеки України набуває системоутворюючого значення та перетворюється на ключовий чинник національної, економічної й соціальної стійкості держави. Повномасштабна збройна агресія спричинила масштабні руйнування об'єктів генерації та енергетичної інфраструктури, що оголило структурні дисбаланси, технологічну зношеність і надмірну централізованість енергосистеми. За таких умов енергетична безпека стає базовою передумовою обороноздатності, безперебійного функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення. Повоєнне відновлення об'єктивно потребує переходу від реактивної моделі подолання наслідків криз до проактивної системи управління енергетичним сектором на засадах сталого розвитку, кліматичної нейтральності, децентралізації та цифровізації. Такий підхід узгоджується зі стратегічними документами держави та міжнародними зобов'язаннями України в межах Європейського зеленого курсу і Паризької кліматичної угоди. Наукова актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення управління енергетичною безпекою як багаторівневою

динамічною системою та розроблення нових методичних підходів до оцінювання ризиків, впровадження smart-microgrid, розподіленої генерації, систем накопичення енергії й цифрових платформ моніторингу. Практична значущість дослідження полягає у формуванні організаційно-економічних механізмів підвищення енергетичної незалежності територіальних громад, диверсифікації джерел енергії та інтеграції України до європейського енергетичного простору. актуальним потребам держави, економіки та наукової теорії.

Також актуальність теми дисертації підтверджується її зв'язком з напрямками науково-дослідної теми кафедри економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі Хмельницького національного університету «Розвиток соціально-економічних систем та трансформація підприємницьких структур за умов глобальних викликів», в межах якої дисертантом досліджено теоретико-методичні основи управління енергетичною безпекою, інструментарій забезпечення стійкості енергетичної системи України на засадах сталого розвитку. У межах госпдоговірної науково-дослідної теми «Розробка моделі діагностики ризиків у системі економічної безпеки промислових підприємств в умовах зовнішніх викликів» (номер ДР 0123U104699) дисертантом обґрунтовано теоретико-методичні основи управління ризиками.

Оцінка змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості та достовірності її наукових положень, висновків та рекомендацій. Відповідність змісту анотації основним положенням дисертації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 299 сторінок, у тому числі: анотація, додатки на 49 сторінках, список використаних джерел (337 найменувань) на 32 сторінках. Дисертація включає 27 таблиць та 29 рисунків.

У вступі дисертації (с. 17-31) розкрито актуальність теми дисертації, сформульовано мету та завдання, визначено предмет та об'єкт, сформульовано

наукову новизну, відображено практичне значення отриманих результатів та відомості про апробацію.

Перший розділ дисертації представлено на 59 сторінках (у рамках с. 32-90 дисертації), у якому розкрито теоретико-методичні основи управління енергетичною безпекою у системі економічної/ національної безпеки.

Другий розділ дисертації представлено на 60 сторінках (у рамках с. 91-150 дисертації), у якому проаналізовано стан, проблеми та передумови забезпечення енергетичної безпеки України у системі досягнення цілей сталого розвитку.

Третій розділ дисертації представлено на 62 сторінках (у рамках с. 151-213 дисертації), у якому обґрунтовано напрями розвитку енергетичного сектора та забезпечення енергетичної безпеки України на засадах сталого розвитку.

Загальні висновки з дисертації представлено на 5 сторінках (у рамках с. 214-218) у яких відображено основні результати, які дійсно описані та обґрунтовані в рамках розділів дисертації.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих дисертантом, обумовлена опрацюванням великої кількості вітчизняних та зарубіжних наукових публікацій за темою дисертації, аналізом даних Державної служби статистики України, Міністерства енергетики, Мінфіну України, Світового банку, Євростату, звітів міжнародних організацій, а також застосуванням адекватних методів дослідження. Зокрема, методів теоретичного узагальнення, наукової абстракції та системного аналізу, діалектичного метода і метода теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу і синтезу, системного та статистичного аналізу, ризик-орієнтованого аналізу, моделювання та проєктного аналізу, абстрактно-логічного і графічного методів. У цілому дисертантом застосовувався системний підхід у висвітленні положень дисертації та обґрунтуванні результатів дослідження.

Структура дисертації є логічною, змістовно побудованою та завершеною. Дисертація написана у науковому стилі. Мета, завдання, висновки дисертації та елементи наукової новизни корелюють між собою.

Ретельний аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що поставлені завдання вирішено, а мету дисертації – науково-теоретичне обґрунтування та розроблення методичних, організаційно-практичних рекомендацій щодо управління енергетичною безпекою України в умовах воєнних загроз та повоєнного відновлення на засадах сталого розвитку – досягнуто.

Анотація дисертації викладена на 8 сторінках (на с. 2-5 – українською мовою та на с. 6-9 – англійською мовою). Анотація містить інформацію, яка наявна у тексті дисертаційної роботи. Анотацію та дисертацію у цілому оформлено відповідно до вимог.

Відповідність дисертації вимогам академічної доброчесності.

Рецензування дисертації та аналіз публікацій дисертанта свідчать про дотримання вимог академічної доброчесності. Публікації автора перед друком проходили перевірку на доброчесність згідно з редакційною політикою журналів. У дисертації автор посилається на використані джерела. Дисертаційна робота пройшла перевірку у Хмельницькому національному університеті з використання програмного забезпечення на предмет дотримання вимог доброчесності. За результатами перевірки встановлено відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження.

Результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною. Позитивним є те, що дисертант наглядно «підсвічує» отримані результати дослідження курсивом та представленням у формі таблиць та рисунків.

За результатами рецензування відзначаємо, що концептуалізація резильєнтної парадигми розвитку енергетичного сектора, удосконалення підходів до ідентифікації та оцінювання загроз, а також розроблення

інноваційних підходів щодо підвищення стійкості енергетичних систем характеризується науковою новизною.

Елементи наукової новизни є повною мірою обґрунтованими. А саме, автором:

удосконалено:

– науково-методичний підхід оцінювання загроз енергетичній безпеці України, що синтезує сильні сторони індикативних систем, аналітичну рамку DPSIR (Drivers–Pressures–State–Impact–Response) та сучасні інтелектуальні методи обробки даних (ймовірнісні нейронні мережі, кластеризаційні алгоритми, статистичні класифікатори);

– теоретико-методичні основи забезпечення ефективного управління енергетичною безпекою України на засадах сталого розвитку шляхом обґрунтування цілісної системи структурних елементів парадигми розвитку енергетичного сектора у поєднанні з групами інструментів досягнення кліматичної нейтральності;

– ланцюг створення цінності сталого розвитку енергетичного сектора, який відображає причинно-наслідкову послідовність формування стійкості енергосистеми на різних рівнях – від інституційної узгодженості до екологічної та ринкової результативності;

– організаційно-економічні основи забезпечення енергетичної безпеки України через формування багаторівневої системи, що інтегрує інституційно-ринкові, фінансово-економічні, управлінсько-функціональні та техніко-технологічні інструменти, включно з розвитком локальних енергетичних хабів та екоіндустріальних парків, застосуванням інженерного менеджменту в поєднанні з ризик-орієнтованими підходами до управління, впровадженням цифрових систем моніторингу та аналітики;

– комплексну модель інтеграції локальних енергетичних хабів та екоіндустріальних парків, яка системно поєднує технологічні, інституційні, економічні, екологічні параметри їх взаємодії, та базується на засадах

циркулярної економіки, енергетичної автономності й стійкого регіонального розвитку;

– індикативну модель стійкості smart microgrid, що передбачає формування цілісної, багаторівневої та системно орієнтованої методичної конструкції, яка вперше поєднує структурно-організаційні передумови, технологічні інструменти та інтегровану систему індикаторів оцінювання у єдину логіку визначення рівня резильєнтності локальних енергетичних систем;

набуло подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат теорії дослідження в частині поглиблення сутнісних характеристик понять: «енергетична безпека» «економічна безпека»; «ризик» енергоринку; «управління ризиками» в енергетичному секторі.

– обґрунтування системи принципів забезпечення енергетичної безпеки шляхом доповнення її такими: системність та інтегрованість, гнучкість та адаптивність, інноваційність, прозорість та підзвітність, субсидіарність та багаторівневність управління, соціальна справедливість;

– обґрунтування ключових проблем, викликів та ризиків забезпечення енергетичної безпеки України з урахуванням сучасних реалій (воєнних загроз, технологічних трансформацій та вимог сталого розвитку).

Дисертантом чітко визначено авторський доробок, відмінність від існуючих підходів та значимість отриманих наукових результатів, що описано на с. 22-27 дисертації.

Наукові положення, отримані наукові здобутки є обґрунтованими, теоретично та практично значимими.

Значимість результатів дисертації.

Значимість результатів дисертаційної роботи підтверджується їх впровадженням, зокрема, Департаментом економічного розвитку Хмельницької обласної військової адміністрації (довідка № 03.01-227/2025 від 29.12.2025 р.), Департаментом розвитку громад, будівництва та житлово-

комунального господарства Хмельницької обласної військової адміністрації (довідка № 05/01-125 від 29.12.2025 р.), Союзом промисловців та підприємців Хмельницької області (довідка № С-71/-25 від 10.12.2025 р.), Хмельницькою торгово-промисловою палатою (довідка № 22-05/1241 від 24.12.2025 р.), Хмельницьким національним університетом (довідка № 035/169 від 26.12.2025 р.).

Практична значущість та впровадження результатів дисертації, цінність наукового доробку для функціонування усіх галузей національної економіки та життєдіяльності людей описано на с. 27-29 та відображено у довідках на с. 251-256. Більше того, інформація, яка викладена у зазначених довідках засвідчує про використання результатів дисертації на рівні підприємств, організацій, установ, а також їх подальше використання, зокрема, при розробці Програми підвищення енергоефективності Хмельницької області, Стратегії розвитку Хмельницької області та планів її реалізації, Стратегії регіонального розвитку на основі смарт-спеціалізації.

Повнота викладення наукових і практичних результатів дисертації в опублікованих працях.

За результатами дисертаційної роботи опубліковано 35 наукових праць, з них 22 основних: 6 публікацій у фахових виданнях України, 1 навчальний посібник, 2 публікації у виданнях, які проіндексовані у наукометричних базах Scopus та Web of Science, 3 публікації у зарубіжних виданнях, 10 публікацій у збірниках матеріалів конференцій (їх перелік на с. 10-15), загальним обсягом 8,73 друк. арк., що належить автору.

Ознайомлення із змістом публікацій дисертанта дає підстави стверджувати, що основні положення дисертаційної роботи висвітлені в опублікованих працях та пройшли апробацію в рамках 18 конференцій (їх повний перелік відображений на с. 298-299). Варто відзначити, що дисертант має дві публікації, індексовані у наукометричних базах Scopus та Web of Science, а також представляв результати дослідження на зарубіжних конференціях у Польщі, в Естонії.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

1. У п.п. 1.2 автор, описуючи структуру системи управління енергетичною безпекою, виокремлює такі рівні: глобальний, макрорівень, мезорівень, мікрорівень. Для посилення певних аспектів управління енергетичною безпекою доцільно було б розглянути ще й міждержавний рівень.

2. У п.п. 2.1 дисертант, розкриваючи детермінанти розвитку енергетичного комплексу України, системно описує види генерації енергії, що є позитивним, у т. ч. продукування електроенергії з водню, використання водню та проблеми його транспортування/передачі. Проте, доцільно було чіткіше відобразити бачення перспектив водневої генерації в Україні.

3. Позитивної оцінки заслуговує запропонована модель інтеграції локальних енергетичних хабів та екоіндустріальних парків, що є важливим кроком у розвитку стійких енергетичних систем.

Цінності роботі додало б додаткове обґрунтування практичного механізму реалізації цієї моделі з метою забезпечення енергетичної стійкості, ефективності та автономності територіальних громад і регіонів.

4. У дисертації обґрунтовано доцільність розвитку децентралізованих енергетичних систем як інструмента підвищення енергетичної безпеки та стійкості. Водночас, деталізація інституційних обмежень, регуляторної невизначеності, координації між рівнями (локальний, регіональний, національний) потребують більш детального висвітлення.

Загальний висновок.

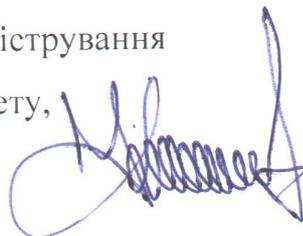
Дисертаційна робота Дихи Валерія Валерійовича на тему «Управління енергетичною безпекою України на засадах сталого розвитку» є завершеною та самостійно виконаною працею, яка характеризується науковою новизною. Дослідження є цілісним, логічно структурованим і носить завершений характер. Основні наукові положення дисертації обґрунтовані та висвітлені в опублікованих наукових працях. Дисертація виконана на високому науково-

теоретичному, методичному та практичному рівнях, має практичну значимість.

Таким чином, за результатами ґрунтового аналізу дисертації можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Управління енергетичною безпекою України на засадах сталого розвитку» відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Диха Валерій Валерійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

професор кафедри менеджменту та адміністрування
Хмельницького національного університету,
кандидат економічних наук, доцент

Юрій КРАВЧИК

Підпис Юрія КРАВЧИКА засвідчую:

проректор з наукової роботи
Хмельницького національного університету

Олег СИНЮК